

Alexandru ȘTEFAN

De ce nu este teatrul film

La o discuție avută de curând cu un tânăr teatrolog și regizor din Cehia, am fost uimit să aflu că una dintre direcțiile noii generații de regizori este de a crea „spectacole de teatru filmice” – probabil ca o urmare a concurenței televiziunii în plan cultural. Asemeni lui Toma din povestirea biblică, nu am crezut posibil un asemenea fenomen, până ce nu am văzut spectacolul *Made in China* de Rodrigo García, la Teatrul Desant, în regia Ioanei Păun. În concluzie, mă văd nevoit să expun trei motive, pentru care cred că teatrul nu poate folosi modalitățile de expresie ale filmului:

1) În film este permis orice, deoarece rezultatul final se va adresa numai către două simțuri: cel auditiv și cel vizual. În teatru există riscul ca relația dintre spectacol și public să se înfiripe și la nivel olfactiv. Rareori acest tip de comunicare se dovedește a fi plăcut. Oricât de mult aș fi vrut eu să mă bucur de mizeria în care înotau actorii, nu puteam nega faptul că toată sala duhnea a miros de muștar amestecat cu pepene! Am înțeles din ulterioarele discuții că același text al lui Rodrigo García a fost montat și la Avignon, într-o piață publică, sau așa ceva. Nu știu cum a fost acolo, dar în România spațiul de joc a fost foarte mic! Cum toate ușile erau mai închise decât în piesa lui Sartre, întreaga atmosferă ducea lipsă de oxigen! Fără oxigen, ne sufocăm! Sufocarea este un „*bad thing*” (pentru a cita un clasic în viață)! În cel mai bun caz ea poate induce starea de vomă. Starea de vomă nu coincide cu starea de *catharsis*. Și așa mai departe...

2) Dinamica decorului în film este mai activă decât pe scenă! În film se poate ajunge la performanța de a avea un decor diferit pentru fiecare secundă în care personajul principal îndeplinește o acțiune. Mai mult: cele aproximativ 25 de cadre ale unei secunde, pot avea în parte un decor diferit. În teatru acest lucru este posibil numai dacă ai avea niște recuziteri care să se miște cu viteza luminii, sau dacă utilizezi un decor multifuncțional care să sugereze diferite spații. Pentru cea de-a doua manieră a optat Ioana Păun în spectacolul sus-menționat. Personajele stăteau în loc și, mulțumită unei mese cu rotativă, ne puteau sugera o casă, un supermarket, un stadion, un câmp! Evident, efectul de sugestie nu se poate compara cu cel de demonstrație, și viceversa. Pentru că sugestia utilizează simboluri și esențe, pe când demonstrația obiecte și fapte. Probabil din această cauză mi-a făcut plăcere să văd filmul *A 25-a oră* mai mult decât *Made in China*.

3) Să presupunem o serie fixă de note muzicale (să le luăm pe cele de chitară) ce se repetă continuu, la un interval de optime: mi major, la, re, sol, si, mi minor, mi major, la, re, sol, si, mi minor, etc. Putem presupune că avem de-a face cu o temă muzicală! Durata în care percepția noastră auditivă suportă, la un nivel de normalitate, această serie de note este foarte mică! Aproximativ două minute maximum! În film, această durată se poate extinde, deoarece există posibilitatea ca imaginile să varieze, determinându-te să nu fi atent la muzică! În teatru, spectatorul are un singur unghi de vedere! El va vedea întreaga piesă, să zicem, de pe scaunul 5 de pe rândul 12. Nici un cameraman nu îi va shimba unghiul de raportare! Deci, se va plictisi! Îmi veți spune: „Bine, dar acțiunea se poate modifica în funcție de ritm”. Miracolul muzicii în teatru, definit foarte bine de Appia, constă în faptul că ea impune un ritm actorului, și nu imaginii globale a spectacolului. În filmul *Taxi driver*, în scenele finale, în care personajul central îl ucide pe proxenet, putem

spune că avem un ritm al imaginilor. În spectacolul *Casa de pe graniță*, în regia lui Tompa Gabor, scenele în care personajele căutau să se ascundă de prigoana poliției de frontieră erau constituite pe un ritm al actorilor.

În general, nu este bine să confundăm teatrul cu filmul, și nici actorul cu spectacolul. În caz contrar, vi se poate întâmpla ce mi s-a întâmplat și mie la finalul spectacolului *Made in China*: să vi se ceară să aplaudați! „Măcar pentru jocul actoricesc”. Problema e că eu nu sunt actor, ci spectator! Logic este să aplaud spectacolul întreg, nu talentul actoricesc! În plus, mirosul de pepene mă anesteziase!

Teatrul Desant – Made in China, adaptare liberă după o piesă de Rodrigo García. Regia: Ioana Păun. Cu: Smaranda Ciceu, Alexandru Fifea, Lari Giorgescu, Cristina Găvruş, Lala Mişosniki. Multimedia: Maria Drăghici. Data premierei: 12 iunie 2007.

Maria SÂRBU

Sub avalanşa bunurilor de consum

Îndrăznează ideea Ioanei Păun de a face un spectacol de școală după un text de Rodrigo García. I-a spus „adaptare liberă”. Nu l-a intitulat *Agamemnon*, căci despre acest text este vorba, ci **Made in China**. Astfel, tânăra regizoare și-a asumat libertatea în realizarea scenariului pentru creația sa scenică, dar și-a rezervat și dreptul de a rămâne oarecum prizoniera scriiturii acestui autor spaniol al cărui teatru chiar face furori în lume.

Copleșită, teoretic cel puțin, de „agresivitatea” supermarket-ului zilelor noastre, ea subintitulează spectacolul „*O lume care consumă până crapă, fără discernământ și fără scop*”. Aduce în față – prea mult în față – obsesia unui om pentru cumpărături. Acesta cumpără tot ce vede, pentru familia compusă din trei persoane. De fapt, cumpără ceea ce nu-i trebuie familiei.

Regizoarea insistă pe cantitate – sub presiunea avalanșei „bunurilor de consum” relevând societatea de consum. Insistă pe lăcomia bărbatului, apoi pe nebulnia lui de a se răzbuna pe copil și nevastă. Insistă pe un joc, prea forțat pe alocuri, al actorilor. Și se depărtează de „misterioasa coerență” pe care trebuie să o capete textul lui García în „structura reprezentăției teatrale”.

Poate Ioana Păun vede la Rodrigo García un teatru „murdar și urât”, precum și-l numește dramaturgul, dar nu are forța de a ridica astfel de idei „la un nivel de reprezentare poetică”. Or, teatrul lui García un astfel de „interes” urmărește, căci altfel, el nu l-ar scrie.

Totuși, spectacolul nu se șterge ușor din memorie, deși nu-ți poți permite să spui că e memorabil. Spațiul mic de la Teatrul Desant, în care publicul este la un pas sau doi de interpreți, te poate apropia de actul scenic și totodată te poate îndepărta. În cazul dat, te ține la mijloc. De aceea, trebuie de remarcat efortul echipei și, cum spuneam, îndrăzneala de a face trimitere la un text de Rodrigo García despre care critici remarcabili spun că are „o scriitură extrem de personală”. Apoi, curajul de a vrea să faci teatru într-un spațiu independent, cum este Teatrul Desant. Aici lumea se încăpățânează și naște proiecte.